

Økohip eller egotrip?

Økologien er DEN NYE SORTE

Økologi er ikke længere kun spørgsmålet om, hvorvidt man lever sundt eller ej. Økologi har fået hipnessfaktor. Hæng et rødt økomærke op på din dør, og alle kan se, at du er overskudsagtig og med på beatet! Men hvad er hot, og hvad er not – og kan økotrippet også tage overhånd?

På de følgende sider kan du møde den (næsten) gennemførte økofamilie, læse, hvorfor samfundsforskeren mener, økologien er kommet for at blive, og – måske – føle dig lidt befriet, når du læser om Gitte, der er træt af "økologisternes" selvretfærdighed.

AF ANETTE LØKKEN SØRENSEN
ILLUSTRATION AF JENS LINDBERG
FOTO: ANNE METTE WELLING,
WWW.OKOLOGI.DK, COLOURBOX

– Politisk korrekthed er noget, vi oftere skilter med end rent faktisk efterlever! Sådan siger samfundsforsker Johannes Andersen fra Aalborg Universitet. Han kalder det et udtryk for, at vi egentlig gerne vil være ordentlige mennesker.

– Vi lever i en tid med stress, mangel på motion og masser af junkfood. Samtidig er vi mere opmærksomme på sundhed end nogensinde før, og det er dér, økologien kommer ind i billedet. Økologien har jo formålet at slå sig op på at være lig med sundhed og kvalitet, så når man køber økologisk, signalerer man bevidsthed.

Johannes Andersen kalder det for den disciplinerende pegefinger – i den forstand, at vi i vores selvforståelse måske går rundt og har et helt andet billede af os selv end det autentiske.

mellem substans og økologi.

– De rimer godt på hinanden. Man holder fast i sig selv som den politiske forbruger, samtidig med at man føler, man spiser noget godt. Det falder helt i tråd med, hvad køkkenet har af betydning i dag. Det er i køkkenet, vi strukturerer vores hverdag, og dér, vi demonstrerer, hvad vi står for som familie.

Før i tiden var det via husets facade, man fortalte, hvem man var. Huset havde et navn, som signalerede til naboerne, hvem man var. I dag er vi, ifølge Johannes Andersen, ligeglade med naboerne. Vi inviterer i stedet venner og familie indenfor, og dermed er signalværdien rykket fra ydermur til indervæg.

– Når man har en kasse økologiske grøntsager stående i køkkenet, signalerer man overskud, og det er vigtigt, gæsterne får øje

Når man har en kasse økologiske grøntsager stående i køkkenet, signalerer man overskud, og det er vigtigt, gæsterne får øje på den

– Hvis man bliver bedt om at fortælle, hvor tit man har været på McDonald's den seneste måned, så bliver de til færre i erindringerne, mens de økologiske indkøb bliver til flere. Det er meget menneskeligt og svarer til, at der altid er flere, der har tænkt sig at stemme til et valg end dem, som faktisk går hen og stemmer, at dømme efter antal stemmer.

STIL KASSEN FREM

Kodeordet i det nye årtusind er substans, mens det i 90'erne var merværdi. Johannes Andersen ser en tydelig sammenhæng

på den. Samtidig signalerer man også, at man tager godt imod sine gæster, for man serverer jo noget økologisk for dem, siger samfundsforskeren.

Dem, som ikke køber økologisk, men føler, de burde, vælger ofte, hvad Johannes Andersen kalder for den pragmatiske tilgang.

– Det er lettest at være med på den politisk korrekte side, for så sidder man jo inde med svarene. Så kan man sidde lidt i læ dér, siger samfundsforskeren, der selv spiser masser af økologisk mad. Men ikke konsekvent.

TEST DIG SELV:

Hvilken ØKOTYPE er du?

IDEALISTEN

Optaget af bedre miljø og dyrevelfærd. Idealisten har ofte små børn og er lidt højere uddannet end gennemsnittet, men kan både findes blandt lavt- og højtlønnede. Idealisten handler, som alle andre, i Netto, men ellers gerne i Irma, som har et stort økologisk udbud. Idealisterne udgør 17 % af befolkningen og læser gerne Samvirke og Politiken.

LIVSNYDEREN

Nyder god mad og skilter gerne med de kvalitetsfødevarer, hun har købt. I modsætning til idealisten er livsnyderen mere optaget af den gode smag og kvaliteten end af miljø og dyrevelfærd. Livsnyderne findes i provinsen i højere grad end idealisterne, der fortrinsvis bor i hovedstaden. Livsnyderen er typisk mellem 35 og 65 år og den bedst lønnede og læser gerne Jyllands-Posten, Bo Bedre og Ud & Se. Knap hver tredje dansker hører hjemme i denne kategori.

DEN TRYGHEDSORIENTEREDE

Ofte mand og sætter pris på gode danske retter og vælger danske fødevarer frem for udenlandske. Han er lidt lavere uddannet end gennemsnittet og køber jævnligt økologiske varer. Han læser B.T., Ekstra-Bladet, Se og Hør og Bilmagasinet. Knap hver fjerde dansker hører til i dette segment.

SKEPTIKEREN

Kvinde og mellem 50 og 65 år. Hun har en kort uddannelse, gennemsnitlig løn og handler ind i Netto, SuperBest og Aldi. Der bor mange skeptikere i Østjylland, og de er meget bevidste om fedtindholdet i fødevarer. De køber økologisk mælk og æg, men har ellers ikke meget fidus til økologien. Skeptikeren læser gerne Søndag og idénytt. 15 % af danskerne tilhører denne gruppe.

DEN DISCOUNTORIENTEREDE

Typisk mellem 18 og 34 år og tjener mindst, især fordi der i denne gruppe er flest studerende. De køber sjældent økologisk, når de handler ind i Føtex, Bilka og Lidl, men der kan snige sig økologisk mælk og æg ned i kurven. De er, som navnet antyder, meget prisbevidste, og økologi anses for at være alt for dyrt. I denne gruppe læses Euroman og Woman flittigt. 15 % af danskerne tilhører denne gruppe.

KILDE: ØKOLOGISK LANDSFORENING, "ØKOLOGIENS ARKETYPER", APRIL 2007

RØD KERNEFAMILIE

Huset er gråt, og stemningen indenfor er grøn – eller skulle man snarere sige rød. Det røde økomærke kunne snildt have hængt side om side med keramiknavneskiltet på hoveddøren, for er der nogle, som er bevidste om økologi, så er det Rikke Øland og Mattias Johansson.

– 90-95 procent af vores mad er økologisk. Det er svært at være 100 procent økologiske, men vi prøver, siger Rikke Øland.

Rikke er 39 år, gift med Mattias på 36 og bor på en stille villavej i Aalborg-bydelen Kærby. Et område med masser af børnefamilier, og hvor ombygning af køkkener og gamle huse mere er reglen end undtagelsen, og engagement er en naturlig del af hverdagen. Det er her, økosegmentet bor – og bortset fra at det er Aalborg, vi befinder os i, så passer storbyprofilen godt på Rikke og Mattias.

Rikke og Mattias er begge konservatorieuddannede musikere. Han spiller tuba i Aarhus Symfoniorkester, og hun er selvstændig, udfarende børnemusiker og koncerttrompetist.

I det grå hus fra 1906 bor også Filippa på fem år og Hampus på to. Modsat mange andre småbørnsforældre er det ikke børnene, der har fået Øland-Johanssons til at købe økologisk.

– Jeg elsker god mad og gode råvarer. Det er det, der har ført mig, fortæller Rikke, der for omkring 10 år siden blev bevidst om økologi.

– Jeg skulle købe ind til en middag

Hvis nogle tilbyder vores børn en banan, som ikke er økologisk, så skal de selvfølgelig spise den. Jeg ville aldrig sige:

”Nej, du giver da ikke dit barn en cola!” til en anden forælder

med en god veninde, der ikke ville have, at jeg gik ned til den lokale grønthandler. Jeg forstod ikke, hvor hun ellers ville købe avocado, men hun sagde: ”Hvis de er sprøjtede, spiser jeg dem ikke!” Episoden fik Rikke til at tænke anderledes og gå efter usprøjtede grøntsager og frugt. I dag kan hun næsten ikke bære tanken om at spise uøkologiske appelsiner.

– Det føles simpelt hen ulækkert at putte dem i munden, og mine børn skal slet ikke have dem.

Rikke taler med hele kroppen. Det er tydeligt, at det kommer fra hjertet. Meget endda. Gemalen, Mattias Johansson, er fra Sverige, og også han er stor fortaler for økologi – takket være sin kone.

– Rikke har fået mig til at tænke over det med økologien. Jeg er fra et hjem, hvor mine forældre gik meget op i at lave mad. Det var ikke økologisk, men det skulle være gode råvarer. Til gengæld har vi altid været meget miljøbevidste – sorteret affald og tænkt over forbruget – så det har jeg taget med ind i vores forhold.

– Ja, vi har skuret fyldt op med affald, der skal på genbrugspladsen, griner Rikke og hentyder til kasserne med konserverdåser, glas, batterier og papir ude i haven, der venter på nyt liv.

Kompost er selvfølgelig også noget, man laver selv, så Rikke og Mattias har en spand stående under køkkenbordet, som alt organisk affald ryger ned i. Nogle gange også noget, som ikke hører hjemme dér.

– Jeg har da fundet mindst tre skeer ude i kompostbunken, siger Mattias med et grin.

ETIK OG EN ENKELT PØLSE

Om det er de selv samme skeer, der troner i den hjemmelavede marmelade, står hen i det uvisse – men udvalget på bordet er i hvert fald helt igennem økologisk. Fra kaffen i stempelkanden over speltkiksene og den mørke chokolade til de hjemmebagte boller. Mattias kan dog ikke garantere, at marmeladerne er helt økologiske.

– Det er min far, der har lavet det på bær fra haven. Men selv om jeg véd, han ikke sprøjter, kan jeg jo ikke vide, om naboen gør.

Et lille selvvironisk smil følger efter. Selv om hele setup’et er både bevidst og politisk korrekt, så understreger musikerparret, at de ikke er fanatikere.

– Hvis nogle tilbyder vores børn en banan, som ikke er økologisk, så skal de selvfølgelig spise den. Jeg ville aldrig sige: ”Nej, du giver da ikke dit barn en cola!” til en anden →

ØKOHISTORIK

- I 1982 blev de første økologiske gulrødder solgt i dagligvarehandelen.
- I 1989 blev det røde Ø-mærke lanceret.
- I 1993 satte SuperBrugsen massivt ind for at få forbrugerne til at købe økologisk. Flere kæder fulgte efter, og pludselig var der mangel på økologiske varer.
- Økologisk mælk er den største sællert med en markedsandel på 33,6 %. Lavest ligger kylling med kun 1,2 %.

GEOGRAFI

Økologi sælger bedst i hovedstadsområdet. Her udgør de økologiske dagligvareindkøb 14,5 %. Størst fremgang har økologien i Nordjylland, hvor salget af dagligvarer er steget fra 4,5 % i 2007 til 7,2% i 2008.

» Økologi er jo på mange måder et spørgsmål om tro, og jeg har da også mærket, at det kan være et følsomt emne.

← forælder, og jeg vil heller ikke sætte grænser op for, hvad mine børn må spise til en børnefødselsdag. Så bliver det tværtimod til et socialt handicap – men herhjemme spiser vi økologisk, siger Rikke.

For begge handler det i høj grad om prioritering, for her i nummer ni er penge ikke nogen overskudsvarer. Det koster at købe økologisk. Hvor meget mere det koster, har de ikke regnet på, men de er glade for, at man nu kan købe økologisk i mange discountbutikker.

– Siden vi flyttede til Aalborg for fire år siden, er udvalget blevet meget større, siger Mattias.

Både han og Rikke boede i København, da de mødtes.

– Før var det svært at købe økologisk ind, men nu kan man mærke, at det også breder sig her, supplerer Rikke. For hende er det det at gøre sig umage, der er essensen – både i hvad man foretager sig, og hvad man vælger at spise.

– Hvis nogen har lavet et måltid mad med

kærlighed, så spiser jeg det. Med glæde. Økologi er jo på mange måder et spørgsmål om tro, og jeg har da også mærket, at det kan være et følsomt emne. For mit eget vedkommende har det hele vejen igennem handlet om parathed. Jeg køber økologisk mad, og selv om også alle vores hudplejeprodukter er økologiske, er vores tøj det ikke. Det er jeg ikke nået til endnu, men jeg er begyndt at "tune" ind på det.

Både Mattias og Rikke kigger indimellem på hinanden med et skævt smil.

– Bare vi ikke lyder alt for hellige, siger Rikke.

Hvis det er tilfældet, så skal det tilføjes, at Mattias godt kan finde på at købe kødboller og kartoffelmos i Sverige, og at Rikke indimellem spiser en pølse ved pølsevognen.

– Jeg ved godt, at det er noget skidt ... men det minder mig om at stå sammen med min far og hygge mig. Det er simpelt hen gode minder.

"Derfor fik jeg ikke lige købt økologisk"

"Vi køber økologisk mælk og økologiske æg, men vi bager meget, og derfor køber jeg ikke økologisk mel"

Mor til tre, 35

"Bare køb de dér skrabeæg i stedet for de økologiske. De skal kun bruges til pandekager ..."

Mormor, 62

"Vi køber økologisk smør til os selv ... men skal vi have en masse gæster, så køber vi det billige!"

Mor til to, 38

"Jeg går mere op i, om maden er fedtfri, end om den er økologisk"

Kvinde, 62

"Jeg er ikke så flink til at købe økologisk. Der er så mange indvandrerebutikker med lækre grøntsager i mit område – og de er vist ikke økologiske ..."

Kvinde, 41

HOLD OP MED AT VÆRE SÅ HELLIGE!

Sådan siger Gitte, der er 43 år og alene med sin femårige datter.

Gitte er træt af at sidde til pigefrokosterne og høre alle veninderne snakke om, at de "altid køber økologisk. For det skal man jo".

Selv har Gitte en gennemsnitlig indkomst, en gammel bil og et mindre rækkehus. Hver måned er der udgifter, som bare skal betales. Når kassen er gjort op, føler Gitte ikke, at der er ret mange penge tilbage til økologi, selv om hun køber bl.a. mælk og æg økologiske.

– Det kan godt være, der er nogle, som mener, det er et spørgsmål om at prioritere, men det er altså nemmere at prioritere økologiske varer højt, når man har to indtægter. Jeg vil også gerne have råd til at tage på ferie med min datter og give hende nogle gode fødselsdagsgaver og julegaver, og det koster altså også.

Gitte føler efterhånden, at det har udviklet sig til "økotyranteri", for det er absolut ikke i orden at sige, at man ikke køber økologisk.

– Jeg er glad for, at man ikke kan se på madpakkerne, om det er økologisk, det, der er indeni, siger hun.

I stedet synes den jyske mor, at alle burde gøre deres for at bedre miljøet.

– Jeg opdrager min datter til at lade være med at smide affald, til at slukke lyset og ikke lade bruseren løbe i 15 minutter hver dag. Jeg hænger vasketøjet op i stedet for at bruge tørretumbleren

og tænker i det hele taget på miljøet i dagligdagen. Nogle har råd til at købe økologisk, andre varmer måske deres huse op med vedvarende energi, mens atter andre måske gør det ved at skære ned på antallet af de plastikposer, de bruger.

Gitte føler sig forkert, når hun er sammen med "de politisk korrekte", som hun kalder dem, fordi hun ikke på samme måde kan fremvise boner med røde økomærker ud for hver vare. Samtidig synes hun, at mange af de selv samme mennesker er dobbeltmoraliske.

– De skal lade være med at være så hellige, bare fordi de har råd til at købe alting økologisk. Mange af dem kører rundt i en gammel bil eller flyver gerne på ferie flere gange om året. Det er i hvert fald noget, der sviner miljøet til. Selv om jeg går ind for økologi og gerne ville købe mere, er jeg bare træt af "økologisternes" selvretfærdighed.

"Jeg er træt af "økologisternes" selvretfærdighed"

ØKOLOGI ... Et spørgsmål om definition?

– Nogle har deres egen definition på økologi. Sådan siger markedskonsulent i Økologisk Landsforening Helle Bossen. Hun har overhørt adskillige diskussioner om økologi, når foreningen samler fokusgrupper, for at finde ud af, hvilke mekanismer det er der får os til at købe økologisk. Eller det modsatte.

– De typiske grunde til ikke at købe økologisk er prisen – "hvad får jeg egentlig mere for pengene?" Hvis sundhedsgevinsten ikke umiddelbart betyder noget, og man mener, at husdyrene i det konventionelle landbrug har det godt nok, så er det heller ikke noget incitament. Undertiden hører vi også den med, at det nok er snyd – men den er ikke så hyppig mere. Helle Bossen oplever også, at en del af forbrugerne har deres egen definition på, hvad økologi er.

– Der er jo nogle, der frem for alt gerne vil købe dansk og anser det for mere "økologisk" end at købe økotomater fra Spanien. Hvis de køber grøntsager i vejrkanten, æg af naboen eller en halv gris direkte fra landmanden, så anser de også det for at være økologisk. Det er simpelt hen udtryk for en subjektiv vurdering af, hvad økologi egentlig er, siger markeds-konsulenten.

Hun medgiver, at det kan være en dyr fornøjelse at være økologisk kødspiser.

– Når en økologisk kylling koster 150 kroner, så skal man være stærk i troen. Omvendt oplever vi, at folk faktisk er mere tilbøjelige til at betale ekstra, når de kan se hele dyret. Hvis det er nogle fileter, der ligger i en bakke, så er det ikke helt så påtrængende med dyrevelfærden.

Der er også de forbrugere, som rent faktisk tror, de køber økologisk, hvis de kø-

ber pålæg fra Den Grønne Slagter eller kød af frilandsgribe.

SVÆRT AT VÆRE GENNEMFØRT

Helle Bossen anslår, at omkring én procent af danskerne lever 100 procent økologisk.

– Til trods for at de økologiske varer er blevet mere tilgængelige, er det svært at få dækket hele éns behov i supermarkederne, så hvis man skal være helt gennemført, kræver det, at man bruger relativt meget tid på at købe ind. Det er der ikke mange, der gør. Til gengæld er der flere og flere, som køber mere økologisk. Børnefamilierne tegner sig for en stor del. Især er det første barn det, der starter den økologiske karriere for mange, fortæller Helle Bossen, selv om der også blandt de lidt ældre er ved at komme skred i tingene.

– De "nye" seniorer, som rejser og lever aktivt, køber økologisk. De har flere penge på lommen og vil gerne bruge midlerne

på noget, som – måske – er livsforlængende. I bund og grund er økologi jo et udtryk for et forsigtighedsprincip, siger Helle Bossen.

– Der er mange tilsætningsstoffer, som vi ikke kender konsekvensen af at bruge. Når vi køber økologisk, er det vores måde at holde os på den sikre side på. Andre kan have den holdning, at så længe grænseværdierne overholdes, så er det i orden. Problemet er jo bare, at vi ikke kender konsekvensen af hele den cocktail, vi udsætter kroppen for. Når vi spiser en masse forskellige ting, som måske hver for sig ikke overstiger nogen grænseværdier – men hvad sker der, når det hele blandes? Som mor synes jeg ikke, valget er så svært: Skal jeg vælge æbler med pesticidrester, eller skal jeg vælge dem uden?

**Når en økologisk kylling koster
150 kroner, så skal man være
stærk i troen.**

Har du RÅD?

"Det er alt for dyrt at købe økologisk". Den begrundelse er gennemgående, når vi vælger de konventionelle varer frem for de økologiske. En analyse viser, at den er god nok: Det er dyrere at spise økologisk mad. For en gennemsnitsfamilie med to børn er merudgiften knap 2.400 kroner om måneden til mad og drikke. Beregningerne er lavet ud fra, at budgettet indeholder nøjagtig de samme retter – blot med den forskel, at alt, hvad der kan fås økologisk, er udskiftet i det økologiske budget. Kød er den store "synder" på budgettet for dem, der gerne vil spise økologisk. Skærer man ned på kødet, svinder det drastisk i merudgiften.

UDGIFTER TIL ØKOLOGISK MAD OG DRIKKE OM MÅNEDEN

- Enlig kvinde mellem 30 og 49 år – 2.328 kroner.
- Enlig forælder med barn på tre til seks år – 3.789 kroner
- For et par i alderen 30 til 49 år, uden børn, koster det 4.805 kroner om måneden at købe økologisk ind.
- For et par i samme alder, men med to mindre børn, er prisen 6.600 kroner.
- Hvis børnene er ældre, stiger udgifterne til 7.840 kroner, og er der tre børn, kommer vi op i 8.270 kroner.

UDGIFTER TIL IKKEØKOLOGISK MAD OG DRIKKE OM MÅNEDEN

- Den enlige kvinde slipper med 1.696 kroner.
- Den enlige forælder til et barn på mellem tre og seks år bruger 2.724 kroner – dvs. godt 1.000 kroner mindre end den tilsvarende kvinde, der køber økologisk.
- Parret på mellem 30 og 49 år, uden børn, køber mad og drikke for 3.380 kroner. Har de to mindre børn, koster det 4.623 kroner. Med to større børn lander madbudgettet på 5.479 kroner, og endelig er der familien med fem medlemmer, de bruger i gennemsnit 5.781 kroner. Altså knap 2.500 kroner mindre end familien, der går efter det røde Ø-mærke.

KILDE: CASA, CENTER FOR ALTERNATIV SAMFUNDSANALYSE, MARTS 2002.

ØKOLOGI OG BØRN

En amerikansk undersøgelse af, hvad sammenhængen er mellem, hvad børn spiser, og rester af sprøjtegifte indeholdt i urinen, viser, at børn, som spiser økologisk, har markant færre rester af sprøjtegifte i deres urin.

KILDE: NATIONAL INSTITUTE OF ENVIRONMENTAL HEALTH SCIENCES.

Ny forskning offentliggjort i det anerkendte britiske lægevidenskabelige tidsskrift The Lancet viser, at børn, der indtager gennemsnitlige mængder af kunstige farve- og tilsætningsstoffer, bliver mere hyperaktive og får sværere ved at koncentrere sig og tage imod indlæring i skolen. Alle de omtalte stoffer er forbudt i økologiske fødevarer.

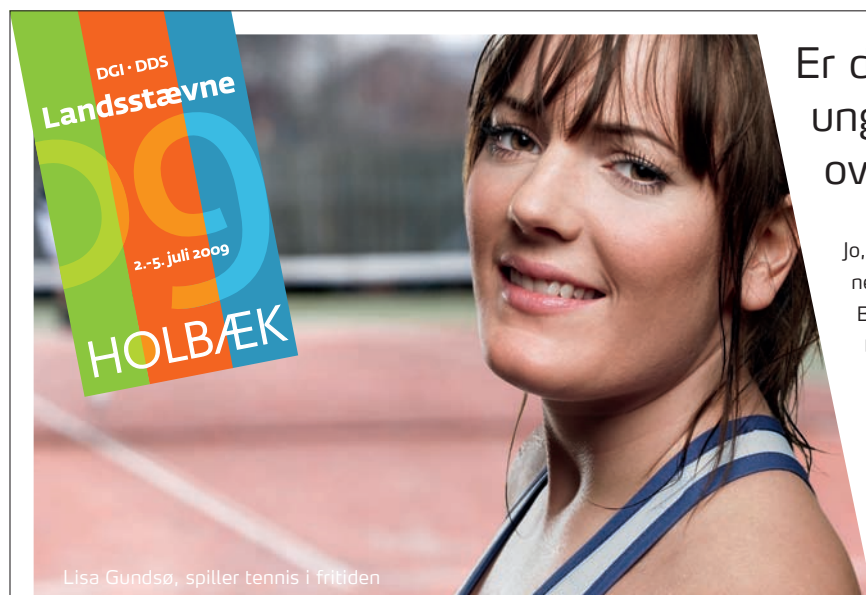

HVAD MED DYRENE?

En økologisk ko har krav på at komme på græs i sommerhalvåret og på at have dagslys i stalden. Den må højst transporteres i otte timer i modsætning til dens konventionelle søsterko, som må være undervejs i 29 timer.

Økologiske kyllinger får lov at beholde spidsen af næbbet, hvorimod de konventionelle får den brændt af. Økologiske har mere plads, adgang til det fri og krav på dagslys i hønsehuset. Ydermere får de lov at nyde tilværelsen i dobbelt så lang tid som konventionelle kyllinger, før de slagtes.

Læs mere om øko- og miljømærkninger på www.miljoeogsundhed.dk

Lisa Gundsø, spiller tennis i fritiden

Er det ikke noget med svedige ungarke, der springer badut over en hest?

Jo, du vil helt sikkert kunne opleve springgymnaster i imponerende kraftudfoldelser til Landsstævne 2009 i Holbæk. Blandt andet! For når de 25.000 aktive udøvere mødes til Danmarks største idrætsvent, bliver du budt på et overflødigshorn af idrætsgrene. Lige fra løb, håndbold, fodbold og beachvolley over fitness, dans, gymnastik og skydning til kajakroning og svømning. Og du er inviteret med som udøver eller tilskuer.

Landsstævnet er fire spændende dage med sjove oplevelser i et stærkt fællesskab. Alle kan være med uanset køn, alder, kondition og niveau. Her kan du selv prøve de mange forskellige idrætsgrene, eller du kan bare se på og nyde idrættens største og flotteste ta' selv-bord.

Den 2. - 5. juli bliver Holbæk centrum for 25.000 idrætsudøvere fra hele Danmark – og vi vil også gerne have dig og din familie med. Læs mere og tilmeld dig på www.L2009.dk

Holbæk Kommune

Tilmeldingsfristen er 15. april.

Velkommen i det gode selskab!